

SS50

“GÖZALTI MUAYENELERİ İLE İŞKENCEYE GÖZ YUMMAK” (2012-2021 YILLARI ARASINDA İŞKENCE NEDENİYLE TİHV’E YAPILAN BAŞVURULARDA GÖZALTI MUAYENELERİ)

Elif TURAN¹, Habibe GÜNEŞ², Ayfer HORASAN³, Süheyla AĞKOÇ⁴, Hebun YAŞAR⁴, Rojda Welat KAYA⁴, Veysi ÜLGİN¹, Hüseyin YAVIÇ³, Nihat BULUT⁵, Canan KORKMAZ⁴, Aslı DAVAS², Ümit BİCER⁴

¹Türkiye İnsan Hakları Vakfı, Diyarbakır, Türkiye

²Türkiye İnsan Hakları Vakfı, İzmir, Türkiye

³Türkiye İnsan Hakları Vakfı, Van, Türkiye

⁴Türkiye İnsan Hakları Vakfı, İstanbul, Türkiye

⁵Türkiye İnsan Hakları Vakfı, Ankara, Türkiye

Amaç: Özgürlüğünden yoksun bırakılan/alıkonulan kişilerin sağlık koşullarını değerlendirmek, belgeleme yoluyla işkence ve diğer kötü muamele fiillerini önlemek ve sorumlularla ilgili yargısal süreçleri başlatabilmek için yapılacak adli tıbbi değerlendirmelerin İstanbul Protokolü’nün (IP) yanı sıra Adalet Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı tarafından önerilen temel adli rapor standartlarına uygun olması gerekmektedir. Gözaltı sürecinde yapılan adli tıbbi değerlendirmelerin işkencenin görünür kılınması, önlenmesi ve adalete erişimin sağlanması yönünden etkilerinin dönemsel olarak karşılaştırılması amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem: Türkiye İnsan Hakları Vakfı’na (TİHV) 01.01.2012-31.12.2021 tarihleri arasında gözaltına alınan ve işkence ve kötü muamele nedeniyle 5046 kişi başvurmuştur. Sosyo-demografik veriler, adli muayenelerin yapıldığı sağlık kuruluşu, muayene sırasında kolluğun varlığı, hekimin yakınma ve öyküyü dinleyip dinlemediği, sistematik değerlendirmelerin yapılıp yapılmadığı başvuruların aktardığı bilgilerden toplanmış, fiziksel ve ruhsal bulgular ise TİHV’de yapılan muayenelerde saptanmıştır. Verilerin frekans analizleri ve ki-kare testleri SPSS Statistics (Ver.20.0) programında yapılmıştır.

Bulgular: Aktarılan bilgilerden; 3187 başvurunun (%63,2) bir sağlık kurumunda muayene edildiği, muayenelerin %57,7 oranında hastanelerde, %3,8 oranında adli tıp kurumunda, %2,7 oranında ise sağlık kuruluşu dışında yapıldığı, 3281 başvuruda (%65) muayene sonrası adli rapor düzenlendiği, kolluğun 1583 başvuruda (%31) muayene sırasında dışarı çıkarıldığı, yakınmaların %26,8, öykünün ise %17,5 oranında dinlendiği öğrenilmiştir. Başvuruların %15,5’i yakınmalara göre muayene yapıldığını belirtirken İstanbul Protokolüne göre sistematik bir muayene yapıldığını belirten başvuru oranı ise %10,2’dir (523 başvuru). Gözaltı sürecinde sistematik muayene yapılmayan başvuruların TİHV’de yapılan muayenelerinde %86,5’inin fiziksel bir tanı, %86,4’ünün psikiyatrik bir tanı aldığı, tedavi önerilen başvuruların oranının ise %83,6 olduğu görülmüştür.

Sonuç: Sonuçlar adli muayenelerin usuli anlamda IP ilkelerine göre yapılmadığını, işkence nedeniyle yapılan başvurularda tanı ve tedavi süreçlerinin de ciddi anlamda aksadığını göstermektedir.

Anahtar Kelime: İstanbul Protokolü, Gözaltı Muayeneleri, İşkence